

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและสภาพปัญหา

เจียน ชีระวิทย์ เป็นนักวิชาการผู้หนึ่งซึ่งมีคุณูปการต่อการสร้างความเข้าใจหรือการให้ภาพใหม่ ๆ แก่ประชาชนทั่วไปเกี่ยวกับประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ในช่วงสงครามเย็น จากเดิมที่เคยมองผ่านมุมมองตะวันตกซึ่งให้ภาพสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยเน้นความสำคัญที่การเป็นประเทศคอมมิวนิสต์อันเป็นศัตรูกับประเทศโลกเสรี นอกจากนี้ เจียน ชีระวิทย์ ยังมีบทบาทในฐานะปัญญาชนนักวิชาการด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่แสดงความคิดเห็นและมีผลงานต่อสาธารณชนเป็นจำนวนมาก ซึ่งอาจจะมีส่วนผลักดันให้ความคิดของคนมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายต่างประเทศของไทยอีกด้วย ด้วยเหตุนี้ การศึกษาความคิดและบทบาททางวิชาการด้านการต่างประเทศของ เจียน ชีระวิทย์ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง “จีนศึกษา” จึงน่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง

ในเรื่องความสำคัญของ “จีนศึกษา” (Chinese studies) ในบริบทของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ นฤมิตร สอดสุข เคยกล่าวเอาไว้ว่า

“...เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่าจุดมุ่งหมายหลักของการศึกษาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศคือ เพื่อเข้าใจความเคลื่อนไหวของเหตุการณ์สำคัญอันเกิดในประเทศต่าง ๆ และเข้าใจถึงผลกระทบที่เหตุการณ์เหล่านี้ก่อให้เกิดขึ้นในการเมืองโลก ยิ่งไปกว่านั้น การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอาจถูกนำไปศึกษาในเชิงเปรียบเทียบ (comparative lines) ซึ่งในแง่มุมมองดังกล่าวจึงทำให้จีนศึกษา (Chinese studies) มีความสำคัญ โดยการศึกษาเปรียบเทียบ (comparative studies) ในเรื่องการพัฒนาอันมักถูกนำมาใช้ กล่าวคือหากมีการพิจารณาแล้วว่าลักษณะการพัฒนาของจีนมีความเหมาะสม ลักษณะดังกล่าวอาจจะถูกนำมาปรับใช้ในสังคมไทย นอกจากนี้ในฐานะที่สังคมไทยต้องมีความสัมพันธ์กับนานาประเทศ จีนศึกษาจึงกลายมาเป็นสิ่งจำเป็น ทั้งนี้เนื่องจากไม่เพียงแต่เพราะจีนเป็นมหาอำนาจในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ออกเท่านั้น แต่จีนยังเป็นมหาอำนาจที่สำคัญของโลกด้วย ด้วยเหตุนี้ ความ

¹ ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะใช้คำว่า “สาธารณรัฐประชาชนจีน” และ “จีน” สลับกันไปในความหมายเดียวกัน คือ จีนแผ่นดินใหญ่.

สำคัญของจีนศึกษาจึงอยู่ที่ จีนศึกษาสามารถส่งผลกระทบต่อการเมืองไทยและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ...²

จากข้อความดังกล่าวอาจสรุปได้ว่า จีนศึกษามีความสำคัญเนื่องจากไทยต้องมีความสัมพันธ์กับนานาประเทศและจีนศึกษาสามารถส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในแง่ของการศึกษาเชิงเปรียบเทียบ เช่น ประเทศใด ๆ ที่มีปัญหาเรื่องการพัฒนาประเทศ อาจจะนำข้อสรุปที่ได้วิเคราะห์ศึกษาจากวิธีการพัฒนาประเทศของจีน ให้ก้าวหน้าเพื่อนำมาปรับใช้กับประเทศของตน ซึ่งในที่สุดแล้วการเปลี่ยนแปลงของประเทศใด ๆ ที่เกิดจากการรับเอาวิธีการของประเทศอื่นมาใช้ก็สามารถส่งผลกระทบต่อระบอบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศได้ เช่น การที่พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยรับเอาแนวคิดทางการปฏิวัติแบบเหมาจากจีนมาปฏิบัติ ซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ภายในประเทศไทย และนำมาซึ่งความสัมพันธ์ที่เชื่อมลงระหว่างไทย – จีน ในยุคสงครามเย็น เป็นต้น

เราจะพบว่าตั้งแต่ยุคก่อนสงครามเย็น งานเกี่ยวกับจีนศึกษามีจำนวนมากและเป็นการศึกษาที่ไม่เป็นระบบ ทั้งนี้เนื่องจากสาเหตุหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นสาเหตุที่มาจากสาธารณรัฐประชาชนจีนเองหรือจากตะวันตก กล่าวคือ อุปสรรคที่มาจากสาธารณรัฐประชาชนจีนมาจากสาเหตุหลายประการ เช่น หนังสือ บทความหรือหนังสือพิมพ์ของจีนซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลที่สำคัญได้ถูกควบคุมโดยรัฐบาลจีนทำให้ไม่มีงานที่พยายามเสนอการวิเคราะห์หรือวิจารณ์ถึงลักษณะโครงสร้างของการเมืองภายใน โครงสร้างทางสังคมและโครงสร้างทางเศรษฐกิจของสาธารณรัฐประชาชนจีน และปัญหาที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งที่ทำให้ผู้วิจัยเกือบจะไม่สามารถใช้ข้อมูลจากแหล่งดังกล่าวได้ คืออุปสรรคทางด้านภาษา กล่าวคือ ไม่ว่าจะเป็นหนังสือ บทความหรือหนังสือพิมพ์เกือบทั้งหมดของจีนจะถูกตีพิมพ์เป็นภาษาจีน ซึ่งเป็นภาษาที่ยากต่อการแปลความ³

ในส่วนของอุปสรรคที่มาจากตะวันตก คือ การถูกครอบงำทางความคิดจากตะวันตกโดยเฉพาะจากสหรัฐอเมริกาโดยผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ ดังนั้นข้อมูลที่ได้รับ

² Nareumit Sodsuk, "The Impact of Chinese Studies on Thai Politics and Foreign Relations," *รัฐศาสตร์ปริทัศน์* 7 (มิถุนายน – พฤศจิกายน 2528) : 167.

³ ดูรายละเอียดเกี่ยวกับอุปสรรคในการหาข้อมูลจากหนังสือ บทความและหนังสือพิมพ์ของจีนได้ใน Michel Oksenberg, " Politics takes command : An essay on the study of post-1949 China," In *The Cambridge History of China*, Roderick Macfarquhar and John K. Fairbank ,eds. (Cambridge: Cambridge University Press,1987),pp. 547-559.

จากจีนศึกษาจึงเป็นข้อมูลที่ผ่านการมองโดยมีทัศนคติของตะวันตกรวมอยู่ โดยเฉพาะประเทศไทยที่มีความสัมพันธ์อันแนบแน่นกับสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีนโยบายต่อต้านและสกัดกั้นจีนในช่วงสงครามเย็น ด้วยเหตุนี้จีนศึกษาในประเทศไทยจึงเต็มไปด้วยอุปสรรคนานาประการ รวมทั้งบทความหรือข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสาธารณรัฐประชาชนจีนที่ออกมาสู่สาธารณชนมักเป็นข้อมูลที่ไม่เป็นจริง เนื่องจากการถูก “ปิดตา” จากตะวันตกรวมทั้งจากรัฐบาลเผด็จการทหารของไทยเอง

ด้วยเหตุนี้งานที่ศึกษาเกี่ยวกับจีนในประเทศไทยตั้งแต่อดีตกระทั่งถึงยุคของเหมาเจ๋อตุง⁴ จึงเป็นงานที่ศึกษาจีนอย่างคล่าว ๆ ไม่เป็นระบบ เช่น การศึกษาในเชิงสารคดี การศึกษาในเชิงประวัติศาสตร์ การศึกษาศิลปวัฒนธรรม และหากมีการศึกษาทางด้านสังคมและการเมือง ก็จะเป็นการมองผ่านการโฆษณาชวนเชื่อจากตะวันตกที่มองว่าจีนเป็นประเทศที่เป็นภัยคุกคามความมั่นคงของสังคมโลก เป็นต้น ซึ่งการศึกษาเหล่านี้ไม่สามารถสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสาธารณรัฐประชาชนจีนได้อย่างลึกซึ้งครอบคลุมทุกแง่มุม

โดยในเรื่องนี้ เขียน ชีระวิทย์ เคยทำการวิจัยเกี่ยวกับทัศนคติของคนไทยที่มีต่อจีนและญี่ปุ่น และได้ข้อสรุปว่า

“...โดยทั่วไปสื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อความรู้และความนึกคิดของบุคคลมาก แต่ทั้งวิทยุโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ทุกภาษาอาศัยข้อมูลเกี่ยวกับจีนและญี่ปุ่นจากต่างประเทศเสียเกือบทั้งหมด อาศัยข้อมูลจากประเทศนั้น ๆ โดยตรงน้อยมาก ยิ่งกว่านั้นข่าวของทางราชการไทยและวิทยุโทรทัศน์ที่อยู่ในความควบคุมอย่างใกล้ชิดของรัฐบาลไทยยังต้องให้หรือไม่ให้ข่าวต่างประเทศตามแต่นโยบายของรัฐบาล ประชาชนผู้อาศัยข้อมูลของทางการจึงต้องมองประเทศจีนและญี่ปุ่นด้วยสายตาของฝรั่ง และผลงานของคนไทยที่พูดหรือเขียนตามความต้องการของคนอื่นซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นความจริง นอกจากนั้นหนังสือพิมพ์ก็อาศัยสายตาของฝรั่งดูจีนเหมือนกัน...”⁵

จากข้อสรุปดังกล่าวทำให้พิจารณาได้ว่า การที่ประเทศไทยเป็นส่วนหนึ่งของโลกเสรี ดังนั้น ความคิดของตะวันตกโดยเฉพาะอย่างยิ่งจากสหรัฐอเมริกาจึงมีอิทธิพลต่อความคิดของชาวไทยอย่างกว้างขวาง ผลก็คือในระหว่างสงครามเย็นที่ประเทศคอมมิวนิสต์ถูกมองว่าเป็นศัตรูสำคัญ

⁴ ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะมีการใช้คำว่า “เหมาเจ๋อตุง” เป็นหลัก แต่ในบางกรณีจะเขียนว่า “มาเซตุง” หรือ “เหมา เจ้อ ตุง” เมื่อมีการอ้างอิงมาจากแหล่งอื่น

⁵ เขียน ชีระวิทย์, รายงานผลการวิจัย เรื่อง ทัศนคติของคนไทยที่มีต่อจีนและญี่ปุ่น (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518), หน้า 104.

ของโลกเสรี ทำให้สาธารณรัฐประชาชนจีนซึ่งเป็นประเทศคอมมิวนิสต์ประเทศหนึ่งมองจากผู้นำไทยในแง่มุมมองของประเทศที่เป็นภัยคุกคามสำคัญของชาติ⁶

เจียน ชีระวิทย์ เป็นนักวิชาการที่สำคัญในการพยายามสร้างความเข้าใจใหม่ ๆ เกี่ยวกับสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยได้พยายามศึกษาและให้ภาพของจีนโดยรวมในแง่มุมมองที่เป็นจริงไม่ว่าจะเป็นความเป็นมา ความเชื่อ ศิลปวัฒนธรรม การเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม เป็นต้น โดยอาศัยแหล่งข้อมูลเบื้องต้นจากประเทศจีนโดยตรงในช่วงเวลาของสงครามเย็น ซึ่งเป็นการให้ภาพจีนที่แตกต่างไปจากเดิมที่เคยเข้าใจกันโดยทั่วไป ทำให้ประชาชนเกิดความเข้าใจใหม่ ๆ เกี่ยวกับสาธารณรัฐประชาชนจีนในหลายแง่มุมมากขึ้นนอกจากในมุมมองของการเป็นประเทศคอมมิวนิสต์อันเป็นภัยคุกคามต่อระบบโลก

โดยในเรื่องนี้ เจียน ชีระวิทย์ เคยกล่าวไว้ว่า

““ยักษ์ใหญ่ตื่นขึ้นมาแล้ว” ในเอเชีย นี่เป็นคำพูดด้วยอารมณ์ที่ถ่ายทอดติดต่อกันมา ชาวโลกนิยมมองจีนด้วยอารมณ์ คนไทยก็คิดโรคเข่นนั้นด้วย ในเสี้ยวศตวรรษที่ผ่านมา เราเกลียดคอมมิวนิสต์และกลัวจีน หลับหูหลับตาไม่ศึกษาเรื่องจีน และพยายามปิดหูปิดตาคนอื่นด้วย ในบรรยากาศเช่นนี้นักวิชาการที่ศึกษาและถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับจีนต้องประสบกับอุปสรรคต่าง ๆ มากมาย...ในภาวะการณ์เช่นนี้ผู้เขียนได้ศึกษาและถ่ายทอดความรู้เรื่องจีนมาโดยอาศัยความบริสุทธิ์ใจและความซื่อสัตย์ต่อวิชาชีพเป็นที่ตั้ง บางทีก็ท้อใจเพราะไม่ได้รับความร่วมมือจากทางการในการแสวงหาข้อมูลเพื่อการวิจัย บางที่ยังถูกคนที่ไม่มีความรู้เรื่องจีนเลยโจมตี บางทีก็ได้กำลังใจจากคนที่สนใจหาความรู้เรื่องจีนจากจดหมายและไปหาที่ทำงาน ผู้ใหญ่ที่อยู่ในตำแหน่งรัฐบาลหลายคนให้กำลังใจเป็นส่วนตัว (ต้องพูดลับ ๆ) ว่าการศึกษาและเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับจีนอย่างตรงไปตรงมานั้นมีความสำคัญและราชการควรส่งเสริม”⁷

จากความพยายามดังกล่าว เจียน ชีระวิทย์ จึงได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางว่าเป็นบุคคลที่มีคุณูปการต่อแวดวงวิชาการต่างประเทศของไทยเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะเรื่องจีนศึกษา ดังคำกล่าวของ นายอำพน นະมาตร์ ที่เคยกล่าวไว้ว่า

⁶ Nareumit Sodsuk, “The Impact of Chinese Studies on Thai Politics and Foreign Relations,” รัฐศาสตร์ปริทัศน์ 7 (มิถุนายน – พฤศจิกายน 2528): 173-177.

⁷ เจียน ชีระวิทย์, การเมืองและการปกครองของสาธารณรัฐประชาชนจีน (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด กราฟิการ์ต, 2519), คำนำ.

"...ดร.เจียน ชีระวิทย์ นั้น นับเป็นผู้หนึ่งที่ได้ช่วยบุกเบิกแดนวิชาการเกี่ยวกับประเทศจีน มาตั้งแต่สมัยที่บรรยากาศการค้าว่าวิจัยเกี่ยวกับประเทศนี้ยังไม่แจ่มใสเหมือนทุกวันนี้ ทั้งนี้ เพื่อให้คนไทยได้ตื่นตัวศึกษาเรื่องจีน โดยปราศจากอคติ..."⁸

หรือ วิชา อุดมฉันท์ ที่กล่าวถึง เจียน ชีระวิทย์ ไว้ดังนี้

"ย้อนหลังไปสัก 30 ปี ชื่อของอาจารย์เจียนเป็นที่รู้จักกันดีในหมู่คนที่สนใจเรื่องราวเกี่ยวกับประเทศจีน ตอนนั้นเรายังไม่ได้มีสัมพันธ์ทางการทูตกับจีน ผู้คนยังกล้า ๆ กลัว ๆ ที่จะพูดหรือฟังเรื่องราวของจีน กล่าวคือ จีนยังเป็นประเทศต้องห้ามในฐานะที่มีการปกครองซึ่งเป็นอันตรายสำหรับประเทศไทย ...ตอนนั้นกล่าวได้ว่าอาจารย์เจียนเป็นนักวิชาการหัวนอกที่ศึกษาและเผยแพร่ความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับประเทศจีนให้สังคมไทยอย่างต่อเนื่อง..."⁹

การพยายามศึกษาและทำความเข้าใจสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยอาศัยข้อมูลที่เป็นจริงของเจียน ชีระวิทย์ นั้นจะพบว่า เจียน ชีระวิทย์ มีสมมติฐานหลักเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศว่า รัฐเป็นตัวแสดงหลักในระบบการเมืองโลกอันมีโครงสร้างเป็นอนาธิปไตย ซึ่งในเรื่องของ "จีนศึกษา" ตัวแสดงหลักในทัศนะของ เจียน ชีระวิทย์ คือ สาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งมักจะแสดงพฤติกรรมที่อาจจะถูกมองว่าก้าวร้าว หรือขัดต่อหลักสิทธิมนุษยชนตามมาตรฐานตะวันตก แต่อย่างไรก็ตามในเรื่องนี้ เจียน ชีระวิทย์ กลับมองว่าพฤติกรรมของสาธารณรัฐประชาชนจีนนี้เป็นพฤติกรรมที่มีเหตุผลและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ทั้งนี้เพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติที่สำคัญคือ เอกราชของชาติและบูรณภาพทางดินแดน ด้วยเหตุนี้จึงไม่สามารถนำมาตราฐานทางตะวันตกมาวัดได้ อีกทั้งผู้อื่นควรจะต้องทำความเข้าใจในพฤติกรรมดังกล่าวด้วย นอกจากนี้ในหนังสือเรื่อง *นโยบายต่างประเทศจีน*¹⁰ เจียน ชีระวิทย์ ยังอธิบายว่า จีนในสมัยเหมาดำเนินนโยบายต่างประเทศโดยเน้นอุดมการณ์และหลักการที่เป็นนานาชาตินิยม กล่าวคือ ผลประโยชน์ของชาวจีนกับผลประโยชน์ของมนุษยชาติแยกกันไม่ค่อยออก แต่ในยุคหลังเหมา การดำเนินนโยบายต่างประเทศให้ความสำคัญในเรื่องศักดิ์ศรีและผลประโยชน์ของชาติมากขึ้น และคิดถึงความมั่นคงทางเศรษฐกิจและความมั่นคงทางทหารมากขึ้น รวมทั้งมองว่าจีนเป็นประเทศผู้ถูกระงับมา โดยตลอดจนกระทั่งสามารถสร้างความเป็นมหาอำนาจขึ้นมาได้

⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้าคำนำของผู้อำนวยการสถาบันเอเชีย.

⁹ วิชา อุดมฉันท์, "ความในใจ," ใน อาจารย์เจียนในฐานะนักบริหาร. วิชา สุจริตชนรักษ์, บรรณาธิการ (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ม.ป.ป.), หน้า 41.

¹⁰ เจียน ชีระวิทย์, *นโยบายต่างประเทศจีน* (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541).

นอกจากนี้ เจียน ชีระวิทย์ ยังให้ความสนใจในการวิเคราะห์หาสาเหตุของความร่วมมือและความขัดแย้งของสาธารณรัฐประชาชนจีนกับประเทศต่าง ๆ ซึ่งการวิเคราะห์ถึงสาเหตุของสงครามและเงื่อนไขของสันติภาพ รวมทั้งการมองว่ารัฐเป็นตัวแสดงหลักในระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมีลักษณะโครงสร้างเป็นอนาธิปไตย และมักจะแสดงพฤติกรรมที่เป็นเหตุเป็นผลเพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติและอำนาจ เหล่านี้เป็นสมมติฐานหลักเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของสำนักสังคมนิยม (Realism)

ดังนั้น อาจจะพิจารณาได้ว่า ทศนะและการวิเคราะห์เรื่องจีนศึกษาของ เจียน ชีระวิทย์¹¹ ได้รับอิทธิพลมาจากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในสำนักสังคมนิยม (Realism) อีกทั้งยังพบว่า เจียน ชีระวิทย์ ได้รับปริญญาเอกสาขารัฐศาสตร์ วิชาเอกจีนคอมมิวนิสต์ จากมหาวิทยาลัยวอชิงตัน ประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อปี ค.ศ. 1971 (พ.ศ. 2514) ซึ่งเป็นช่วงที่การศึกษาในสำนักสังคมนิยมกำลังได้รับความนิยม เนื่องจากบรรยากาศทางการเมืองระหว่างประเทศขณะนั้นกำลังถูกปกคลุมไปด้วยบรรยากาศของสงครามเย็น

นอกจากนี้วิธีการเพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ความเข้าใจในจีนศึกษาของ เจียน ชีระวิทย์ นั้น พบว่า เจียน ชีระวิทย์ จะทำการศึกษาสาธารณรัฐประชาชนจีนเพื่อทำความเข้าใจสาธารณรัฐประชาชนจีนเท่านั้น โดยไม่ได้ต้องการศึกษาเปรียบเทียบเพื่อพัฒนาคำอธิบายที่มีลักษณะสามัญการ (generalization) ซึ่งผู้เขียนพบว่าวิธีการศึกษาเช่นนี้ส่งผลให้ เจียน ชีระวิทย์ เป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับประเทศจีน

นอกจาก เจียน ชีระวิทย์ จะเป็นนักวิชาการไทยด้านการต่างประเทศที่โดดเด่นในฐานะที่เป็นผู้บุกเบิกและสร้างความเข้าใจใหม่ ๆ เกี่ยวกับจีนศึกษาแล้ว เจียน ชีระวิทย์ ยังมีบทบาทที่สำคัญในฐานะเป็นปัญญาชนนักวิชาการด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ที่มีความคิดเห็นและผลงานต่อสาธารณชนเป็นจำนวนมาก โดยผ่านผลงานทางด้านวิชาการมากมาย¹² รวมทั้งการให้สัมภาษณ์หรือการวิเคราะห์เรื่องการต่างประเทศต่อสื่อมวลชนหรือต่อหน่วยงานต่าง ๆ เป็นต้น และเป็นที่น่าสนใจคิดว่าทั้งอิทธิพลที่ส่งผลกระทบต่อจีนศึกษาและวิธีการที่ใช้ในการศึกษาจีนศึกษา รวมทั้งความรู้ที่ได้รับจากจีนศึกษาของ เจียน ชีระวิทย์ น่าจะมีส่วนส่งผลต่อมุมมองและจุดยืนของ เจียน ชีระวิทย์

¹¹เช่น วิวัฒนาการการปกครองของจีน นโยบายต่างประเทศของจีน จีนกับสังคมโลก การเมืองการปกครองของสาธารณรัฐประชาชนจีน 22 วันในจีน จีนผลัดแผ่นดิน คนจีนในยุคนาน นโยบายต่างประเทศจีน เป็นต้น

ในเรื่องการต่างประเทศอื่น ๆ ด้วย ยกตัวอย่างเช่น การแสดงความเห็นด้วยกับนโยบายต่างประเทศของไทยที่ไม่อ่อนนุ่มศิวิไลซ์ให้องค์คาโกลมาเข้าประเทศไทย และการสนับสนุนการก่อตั้งรัฐบาลผสมเขมร 3 ฝ่าย เป็นต้น

จากความเป็นมาและสภาพปัญหาที่กล่าวมาทั้งหมดจึงทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ต้องการศึกษาค้นคว้าและบทบาทด้านการต่างประเทศอันเกี่ยวเนื่องกับจีนศึกษาของ เขียน ชีระวิทย์ ในฐานะที่เป็นนักวิชาการไทยด้านการต่างประเทศที่โดดเด่นคนหนึ่งในรอบ 3 ทศวรรษ อันมีบทบาทสำคัญใน 2 ลักษณะ คือ

1. บทบาทของการเป็นผู้สร้างความเข้าใจใหม่ ๆ ในจีนศึกษา อันเป็นคุณูปการที่สำคัญต่อแวดวงวิชาการของไทยเป็นอย่างมาก
2. บทบาทในฐานะปัญญาชนนักวิชาการด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่แสดงความคิดเห็นและมีผลงานต่อสาธารณชนเป็นจำนวนมาก ซึ่งอาจจะมีส่วนผลักดันให้ความคิดของตนมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายต่างประเทศของไทย

แต่อย่างไรก็ตาม งานวิทยานิพนธ์ชิ้นนี้ไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลกระทบของความคิดเห็นของ เขียน ชีระวิทย์ ที่มีต่อนโยบายต่างประเทศของไทยแต่อย่างใด

1.2 ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาวิเคราะห์ถึงบทบาทของ เขียน ชีระวิทย์ ทางวิชาการด้านการต่างประเทศในเรื่องจีนศึกษาในประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นชีวประวัติ ความคิด ผลงาน และบทบาทในฐานะนักวิชาการ รวมทั้งความเคลื่อนไหวทางการเมืองอันเกี่ยวเนื่องกับจีนศึกษา

1.3 ทฤษฎีและแนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

1.3.1 จีนศึกษา (Chinese studies)

เนื่องด้วยวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ต้องการศึกษาค้นคว้าและบทบาทด้านการต่างประเทศของ เขียน ชีระวิทย์ ในฐานะที่เป็นผู้บุกเบิกความเข้าใจใหม่ ๆ เกี่ยวกับจีนศึกษาในประเทศไทย จึงจำเป็นที่จะต้องเข้าใจถึงความหมายของจีนศึกษา รวมทั้งแนวทางโดยทั่วไปที่ใช้ในการศึกษา “จีนศึกษา” เสียก่อน

ก. คำนิยาม

คำว่า “จีนศึกษา” แม้ว่าจะยังไม่มี การตกลงเป็นที่แน่ชัดว่ามีขอบเขตของการศึกษาคครอบคลุมกว้างขวางมากเพียงใด และก็ ได้มีผู้ให้คำนิยามของคำว่า “จีนศึกษา” แตกต่างกันไปดังนี้

นฤมิตร สอดสุข ได้ให้ขอบเขตของ “จีนศึกษา” ไว้ดังนี้

“ขอบเขตของ “จีนศึกษา” ที่ใช้ในที่นี้จึงมุ่งหมายถึงทั้งการศึกษารับรู้ข้อเท็จจริงในเชิงแนวคิดทฤษฎีหรืออุดมการณ์ต่าง ๆ ของจีน ของกลุ่มอิทธิพลต่าง ๆ ของไทยจากจีน และจากประสบการณ์จริงที่กลุ่มเหล่านี้สัมพันธ์ด้วยและได้รับผลกระทบจากจีน”¹²

จุลชีพ ชินวรรณ ได้ให้คำหมายของคำว่า “จีนศึกษา” ไว้ดังนี้

“จีนศึกษา หมายถึงการศึกษาเกี่ยวกับประเทศจีน ทั้งในอดีตและปัจจุบัน (สาธารณรัฐประชาชนจีน) ในแง่มุมต่าง ๆ เช่น ทางการเมือง ทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ภาษา และวรรณคดี เป็นต้น รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจีนกับประเทศไทย”¹³

วรศักดิ์ มหัทธโนบล ได้ให้ขอบเขตของจีนศึกษาไว้ดังนี้

“จีนศึกษา คือ การศึกษาจีนในหลายแง่หลายมุมเช่น สังคม การเมือง เศรษฐกิจ เป็นต้น โดยไม่เฉพาะแต่ศึกษาในจีนแผ่นดินใหญ่เท่านั้น ที่อื่นที่เกี่ยวข้องกับจีนหรือมีลักษณะเป็นจีนก็รวมอยู่ในการศึกษาเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นได้หัววัน ฮองกง หมาเก๊าหรือจีนโพ้นทะเลที่อื่น ๆ”¹⁴

¹² นฤมิตร สอดสุข, “จีนศึกษากับผลกระทบทางการเมืองและการต่างประเทศของไทย,” ใน รายงานการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง พัฒนาการทางรัฐศาสตร์และนิเทศศาสตร์กับสังคมไทย, วีระดา สมสวัสดิ์, บรรณาธิการ(กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มิตรนราการพิมพ์, 2529), หน้า 169. ฉบับแปลเป็นภาษาอังกฤษอ่านได้ใน Naruemit Sodsuk, “The Impact of Chinese Studies on Thai Politics and Foreign Relations,” รัฐศาสตร์ปริทัศน์ 7 (มิถุนายน – พฤศจิกายน 2528): 167-190.

¹³ จุลชีพ ชินวรรณ, “จีนศึกษาในประเทศไทย,” รัฐศาสตร์สาร 15 (กันยายน – ธันวาคม 2532): 94.

¹⁴ สัมภาษณ์ วรศักดิ์ มหัทธโนบล, อาจารย์, 12 เมษายน 2545.

โดยสรุปแล้วคำว่า “จีนศึกษา” จากที่มีผู้ให้คำนิยามและขอบเขตไว้ข้างต้น ส่วนใหญ่จะมีจุดเน้นอยู่ที่การศึกษาทางด้านสังคมศาสตร์บนจีนแผ่นดินใหญ่ เช่น เรื่องการเมืองการปกครอง นโยบายภายในและนโยบายต่างประเทศ สังคมความเป็นอยู่และวิถีชีวิต อีกทั้งจากการศึกษาผลงานต่าง ๆ ของ เจียน ชีระวิทย์ พบว่า “จีนศึกษา” ในแนวทางการศึกษาของ เจียน ชีระวิทย์ มักจะเน้นการศึกษาเรื่องราวต่าง ๆ บนสาธารณรัฐประชาชนจีน และเนื่องจากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ต้องการศึกษาบทบาทและความคิดเรื่องจีนศึกษาของ เจียน ชีระวิทย์ ดังนั้น การนิยามคำว่า “จีนศึกษา” จึงจะอิงตามลักษณะการศึกษาของ เจียน ชีระวิทย์ เป็นสำคัญ ซึ่งแม้จะพบว่าผลงานของ เจียน ชีระวิทย์ จะอ้างอิงเอกสารนักวิชาการตะวันตกเป็นส่วนมาก แต่ได้นำมาผ่านการกลั่นกรองโดยยึดจุดยืนหรือมุมมองของจีนเป็นหลัก

“จีนศึกษา” ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงหมายถึง การศึกษาเรื่องราวต่าง ๆ ซึ่งได้แก่ การเมือง การปกครอง การต่างประเทศ เศรษฐกิจและการค้า รวมถึงด้านวัฒนธรรมของจีนแผ่นดินใหญ่เป็นสำคัญ ทั้งในอดีตและปัจจุบัน โดยการกลั่นกรองจากหลักฐานเอกสารทั้งจากทางจีนและเอกสารจากตะวันตก โดยยึดจุดยืนหรือมุมมองของจีนเป็นหลัก เพื่อนำมาสู่ผลการวิเคราะห์ที่ถูกต้อง

ข. แนวทางการศึกษา “จีนศึกษา”¹⁵

การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของจีนที่เกิดขึ้นหลายแง่หลายมุมภายใต้ระบบการปกครองแบบเหมาและหลังเหมาได้ดึงดูดความสนใจของบรรดานักวิชาการจำนวนมากให้หันมาทำการศึกษาวิเคราะห์เพื่อหาข้อสรุปว่าตัวแบบ (model) แบบใดที่น่าจะเหมาะสมที่สุดในการอธิบายสิ่งที่เกิดขึ้นบนผืนแผ่นดินจีน¹⁶ ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญกับการปฏิวัติและการพัฒนาประเทศ ดังนั้น จึงมีการกล่าวกันอย่างกว้างขวางว่า กระบวนทัศน์หลักในเรื่องจีนศึกษาในช่วงเวลาดังกล่าวคือ กระบวนทัศน์ “การปฏิวัติ” (revolution paradigm) และกระบวนทัศน์ “การทำให้เป็นสมัยใหม่” (modernization paradigm)

¹⁵ เนื้อหาส่วนใหญ่สรุปจาก Alex Inkeles, "The Generalists and the China Specialists," (Paper prepared for the Conference on "Perspectives on the American Study of Contemporary China," Asia Program, Woodrow Wilson International Center for Scholars, held at the Plantation, July 20-23, 1988), pp. 1-28.

¹⁶ เช่น Ideology Model, Organization Model, Cultural Revolution Model, Generational Conflict Model อ่านเพิ่มได้ ใน Chalmers Johnson, "What's Wrong with Chinese Political Studies?," *Asian Survey* 22,10 (October 1982), pp. 919-933.

แต่อย่างไรก็ตาม วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีได้ต้องการอธิบายว่า เจียน ชีระวิทย์ ใช้ทฤษฎีหรือตัวแบบใดในการวิเคราะห์เรื่องจีนศึกษา หากแต่ต้องการชี้ว่า เจียน ชีระวิทย์ ใช้แนวทางในการศึกษาวิเคราะห์จีนศึกษาแบบใด ดังนั้น ผู้วิจัยจึงจะไม่อธิบายถึงรายละเอียดทางทฤษฎีและตัวแบบต่างๆ ที่ใช้ในการวิเคราะห์เรื่องจีนในที่นี้ หากแต่จะอธิบายและจำแนกให้เห็นเกี่ยวกับแนวทางโดยทั่วไปที่ใช้ในการอธิบายเรื่องทางสังคมศาสตร์ ซึ่ง “จีนศึกษา” ก็ถือเป็นประเด็นหนึ่งในหลักวิชาการด้านสังคมศาสตร์

สำนักโดยทั่วไปที่ศึกษาถึงพฤติกรรมของมนุษย์ รูปแบบทางวัฒนธรรม และโครงสร้างทางสังคม สามารถแบ่งออกเป็น 2 สำนักหลัก คือ 1. สำนักสามัญการ (generalists) และการศึกษาเปรียบเทียบ (comparative studies) 2. สำนักเฉพาะเจาะจง (particularists) และการศึกษาแบบ อาณาบริเวณศึกษา (area studies)

1. สำนักสามัญการ (generalists) และการศึกษาเปรียบเทียบ (comparative studies)

นักวิชาการที่จัดอยู่ในสำนักนี้จะมองหาสิ่งที่เป็นสามัญในประสบการณ์ การรับรู้ และการตอบสนองของมนุษย์ โดยพิจารณาจากการกระทำซ้ำ ๆ กฎเกณฑ์ ระเบียบ และความถูกต้องในลักษณะต่าง ๆ รูปแบบทางวัฒนธรรมและองค์กรทางสังคม โดยพวกเขาจะรู้สึกว่สิ่งเหล่านี้อนุญาตให้พวกเขาวาดโครงร่างได้ว่า อะไรเป็นสิ่งสามัญการที่มีความสำคัญในประสบการณ์ของมนุษย์ รวมทั้งทำให้เข้าใจปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในหลากหลายช่วงเวลา หลากหลายบริบท และหลากหลายตัวแสดง

กลุ่มนี้จะมีทฤษฎีที่แน่นอน โดยการร่างรูปแบบจากการพิจารณาเหตุการณ์และตัวแปรต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจริง และสร้างสมมติฐานที่เป็นสามัญการเพื่อนำมาวิเคราะห์และทดสอบ

ในทางเดียวกันกลุ่มที่ศึกษาเปรียบเทียบ (comparativism) ก็มีลักษณะที่คล้ายคลึงกันกับสำนักสามัญการ (generalists) คือ กลุ่มนี้จะให้รูปแบบหรือทฤษฎีมาเพื่อใช้อธิบายสิ่งที่เป็นสามัญการ แต่กลุ่มนี้มักจะมองหาความแตกต่างทางด้านเวลาและสถานที่ เพื่อนำมาศึกษาเปรียบเทียบ

โดยสรุปแล้วการศึกษาเปรียบเทียบ (comparative Studies) คือ การศึกษาเพื่อพัฒนาคำอธิบายที่มีลักษณะสามัญการนั่นเอง

2. สำนักเฉพาะเจาะจง (particularists) และอาณาบริเวณศึกษา (area studies)¹⁷

สำนักการศึกษาแบบเฉพาะเจาะจงนี้จะมองว่าการศึกษาโดยทั่วไปไม่สามารถหนีพ้นจากข้อจำกัดทางเวลาและสถานที่ ถึงแม้ว่าจะมีบางสิ่งบางอย่างที่มีลักษณะเป็นสามัญ แต่มันก็ยังคงมีความแตกต่างกัน ดังนั้น ความพยายามที่จะทำให้เป็นสามัญการนั้น ไม่เพียงแต่เป็นการตัดสินใจที่ล้มเหลว แต่มันเปรียบเสมือนหลุมพรางและการหลอกลวง ซึ่งซ่อนเร้นพวกเราจากสิ่งที่ เป็นความจริง

พวกนี้จะทำหน้าที่คล้ายกับช่างต่อเติมที่ต้องทำการวัดขนาดของไม้ ตัด และต่อเข้าด้วยกันให้ได้ขนาดเดียวกับผู้ที่จะมานอน กล่าวคือ การศึกษาแบบนี้ เป็นการศึกษาระณีแต่ละกรณีในฐานะกรณีเฉพาะและอธิบายกรณีนั้น ๆ จากบริบทของตัวเอง ด้วยการศึกษจากแหล่งข้อมูลที่มีอยู่ และการเข้ามีส่วนร่วมโดยตรงกับเรื่องนั้น ๆ ซึ่งเหล่านี้จะทำให้พวกเขาเหนือกว่าในการวิเคราะห์ลักษณะหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป การนำทฤษฎีที่มีลักษณะสามัญการเป็นตัววัดนั้น ถูกมองว่าเป็นสิ่งที่เพ้อฝันและไม่เหมาะสม เนื่องจากมีเหตุการณ์หลาย ๆ เหตุการณ์ที่ยากจะหยั่งรู้และยากจะเข้าใจ อีกทั้งมีความอ่อนไหวสูง

ด้วยเหตุนี้ กลุ่มนี้เชื่อว่าเหตุการณ์หรือปรากฏการณ์หนึ่ง ๆ จะมีคำอธิบายเฉพาะ และไม่สามารถจำกัดได้จากสิ่งภายนอก เช่น ลำดับของเหตุการณ์ ตัวแปร และการกระทำซ้ำ โดยกล่าวได้ว่าสิ่งที่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ นั้น อาจจะมีที่มาแตกต่าง ๆ กัน และมีคำอธิบายที่แตกต่างกัน และกลุ่มนี้ยังกล่าวอีกว่า การวิเคราะห์สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ ต้องใช้ศิลป์ (art) มากกว่าใช้ศาสตร์ (science) เนื่องจากเป้าหมายที่ผู้วิเคราะห์ต้องการนั้นไม่ใช่ความเป็นจริงที่แน่นอนตายตัวและไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ หากแต่ต้องการผลของการตีความที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ทุกเมื่อตามความรู้ที่มีในขณะนั้น

¹⁷ อาจารย์วิทยา สุจริตชนารักษ์ เป็นบุคคลแรกที่ริเริ่มบัญญัติศัพท์คำว่า “อาณาบริเวณศึกษา” ขึ้น โดยแปลมาจากคำศัพท์ภาษาอังกฤษ area studies ซึ่งนอกจากจะแปลว่า “อาณาบริเวณศึกษา” แล้ว ยังมีบางท่านใช้คำว่า “ภูมิภาคศึกษา” หรือ “วิเทศคดีศึกษา” หรือ “วิเทศบริเวณศึกษา” หรือ “วิเทศบริเวณคดีศึกษา”

อาณาบริเวณศึกษา (area studies) เป็นวิธีการศึกษาในแนวทางเดียวกับสำนักเฉพาะเจาะจงที่เน้นการศึกษาคณะใดคณะหนึ่ง โดยเฉพาะ เพื่ออธิบายกรณีนั้นในบริบทของตัวเอง แต่คำว่าอาณาบริเวณศึกษาจะมีความหมายในขอบเขตที่แคบลง

มีนักวิชาการบางท่านได้พยายามแยกแยะคำว่า area และ studies ออกจากกัน เพื่อทำความเข้าใจคำว่า area โดยเฉพาะ โดย Julian Steward เห็นว่าคำ ๆ นี้มีความหมาย 4 ประการ คือ (1) หมายถึงพื้นที่ในโลก (world area) ซึ่งเป็นความหมายในเชิงยุทธศาสตร์ซึ่งกำหนดพื้นที่ในโลกออกเป็นส่วน ๆ ตามความสำคัญทางยุทธศาสตร์เป็นใหญ่ ซึ่งจะพบมากในหนังสือที่ว่าด้วยภูมิรัฐศาสตร์ (2) หมายถึง หน่วยทางวัฒนธรรม (cultural unit) โดยแบ่งพื้นที่ในโลกตามลักษณะเด่นของวัฒนธรรมที่ใช้ร่วมกันในแต่ละเขต เช่น ละตินอเมริกา โลกอาหรับ หรือโลกมุสลิม (3) ชาติ (nation) หมายถึง ชาติต่าง ๆ เช่น ชาติไทย ชาติจีน และ (4) หน่วยทางนิเวศน์วิทยา (ecological unit) โดยกำหนดตามลักษณะร่วมของสภาพนิเวศน์วิทยาที่เด่นชัด เช่น เขตทะเลทราย เขตมรสุม อย่างไรก็ตามความหมายที่ใช้กันแพร่หลายเป็นความหมายอันแรก¹⁸

โทบาคะ ไชอิชิ เสนอว่า

“อาณาบริเวณศึกษาเป็นวิธีการเข้าถึง (approach) แบบใหม่ทางด้านสังคมศาสตร์ ซึ่งมุ่งจะหาข้อสรุปรวม (generalizations) ของประเทศกำลังพัฒนา โดยการวิเคราะห์ประเทศเหล่านี้ อย่างลุ่มลึกทั้งในแง่ที่เป็นสิ่งแปลกจำเพาะ (peculiar) และที่เป็นลักษณะเด่นพิเศษ (distinctive characteristics)”¹⁹

วิทยา สุจริตชนารักษ์ กล่าวว่า

“อาณาบริเวณศึกษา น่าจะตีความได้ว่าเป็นการศึกษาวิเคราะห์ทั้งในด้านกว้างและด้านลึก โดยอาศัยศาสตร์ของสาขาวิชาเป็นหลักเพื่อให้สามารถได้ข้อสรุปรวมบางประการเกี่ยวกับ

¹⁸ วิทยา สุจริตชนารักษ์, “อาณาบริเวณศึกษา (Area Studies),” *เอเชียปริทัศน์* 15 (พฤษภาคม – สิงหาคม 2537): 3.

¹⁹ Kenji Koike, ‘Area Studies in Japan: The Case of Asian Economics Research at the Institute of Developing Economies (IDE),’ A paper presented at the international conference on Asian Studies in the Age of Globalization organized by the Center of Area Studies, Seoul National University at Kyongju, Korea, 26-28 November 1993. อ้างถึงใน วิทยา สุจริตชนารักษ์, “อาณาบริเวณศึกษา (Area Studies),” *เอเชียปริทัศน์* : 5.

ดินแดนที่ศึกษา และมีเงื่อนไขเพิ่มเติมว่า ผู้ศึกษาต้องใช้เวลาอยู่ในสังคมที่ตนกำลังศึกษา ระยะเวลาหนึ่งด้วย”²⁰

สุริชัย หวันแก้ว ให้ความหมายว่า

“วิเทศคดีศึกษา มีความหมาย 2 นัย นัยแรกเป็นความหมายกว้างในเชิงเนื้อหาสาระ หมายถึงการศึกษา และความรู้ใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับต่างประเทศหรือต่างวัฒนธรรม ซึ่งอาจเป็นบันทึกเป็นพงศาวดารเป็นนิราศก็ได้ ความหมายนี้จะมีความหละหลวม แต่ก็สะท้อนความสนใจในช่วงแรก ๆ นัยความหมายประการที่สองหมายถึง การศึกษาเรื่องต่างประเทศหรือต่างวัฒนธรรมที่ใช้วิธีการศึกษามิภาคศึกษา (foreign area study as methodology) ซึ่งเป็นการสนใจศึกษาโดยใช้วิธีการของสาขาวิชาหนึ่งหรือหลายสาขาประกอบกัน”²¹

จากที่มีผู้ให้ความหมายของ “อาณาบริเวณศึกษา” ไว้ข้างต้น จึงสรุปได้ว่า “อาณาบริเวณศึกษา” หมายถึง การศึกษาถึงดินแดนใด ๆ อย่างลึกซึ้ง โดยอาศัยศาสตร์ของสาขาวิชาหลายสาขาประกอบกันเพื่อให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับดินแดนนั้น ๆ อย่างรอบด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ดังนั้นผู้ที่ศึกษา “อาณาบริเวณศึกษา” ต้องใช้ความรู้มากกว่าสาขาวิชาเดียว แม้ว่าจะเป็นที่ชัดเจนว่า ผู้ศึกษาแต่ละคนย่อมจำกัดอยู่ในสาขาวิชาเฉพาะที่ตนได้ศึกษามา ดังนั้นการที่ผู้ศึกษาจะประสบความสำเร็จได้ ต้องเป็นผู้ที่เคยใช้ชีวิตช่วงหนึ่งอยู่ในสังคมนั้น และมีความรู้ด้านภาษาของสังคมที่ตนจะศึกษา ทั้งนี้เพื่อให้ทราบในแง่มุมอื่น ๆ เช่น ประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรม โดยที่ไม่จำเป็นต้องได้รับปริญญาทางด้านประวัติศาสตร์ สังคมศาสตร์ รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และอักษรศาสตร์

จากการศึกษาพบว่า เจียน ชีระวิทย์ ใช้แนวทางในการศึกษาแบบ อาณาบริเวณศึกษา ในการศึกษาจีนศึกษา เนื่องจากจีนศึกษาของ เจียน ชีระวิทย์ เป็นการศึกษาและวิเคราะห์เพื่ออธิบายเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับสาธารณรัฐประชาชนจีนเท่านั้น มิได้ต้องการหาลักษณะที่เป็นสามัญการหรือทฤษฎีหลักเพื่ออธิบายเหตุการณ์อื่น ๆ

²⁰ วิทยา สุจริตชนารักษ์ “อาณาบริเวณศึกษา (Area Studies),” *เอเชียปริทัศน์* : 6.

²¹ สุริชัย หวันแก้ว, “วิเทศคดีศึกษาในประเทศไทย: พัฒนาการ และสิ่งท้าทายแห่งศตวรรษ,” *เอเชียปริทัศน์* 18 (มกราคม – เมษายน 2540): 2.

1.3.2 แนวความคิดหลักในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

การที่ เจียน ชีระวิทย์ มีบทบาทในฐานะปัญญาชนนักวิชาการด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่สำคัญคนหนึ่งในประเทศไทย โดยเฉพาะในเรื่อง "จีนศึกษา" ดังนั้น การที่จะวิเคราะห์ถึงบทบาทและแนวความคิดด้าน "จีนศึกษา" ของ เจียน ชีระวิทย์ นั้น นอกจากจะต้องทราบว่า เจียน ชีระวิทย์ มีแนวทางในการศึกษาวิเคราะห์เรื่องจีนแบบใดแล้ว ยังต้องทราบว่าความคิดต่าง ๆ ของ เจียน ชีระวิทย์ ได้รับอิทธิพลมาจากแนวความคิดหลักในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศสำนักใด เพราะฉะนั้นในส่วนนี้จึงเป็นการอธิบายเพื่อให้เห็นถึงแนวความคิดในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของ 3 สำนักหลัก อันได้แก่ สำนักอุดมคตินิยม (Idealists) สำนักสังคมนิยม (Realists) และสำนักหัวรุนแรง (Radicals)²²

ก. สำนักอุดมคตินิยม (Idealists)

แนวความคิดแบบอุดมคตินิยม (Idealism) เริ่มเป็นที่นิยมอย่างแพร่หลายนับตั้งแต่การสิ้นสุดของสงครามโลกครั้งที่ 1 ผู้นำคนสำคัญที่จัดอยู่ในสำนักนี้ คือ ประธานาธิบดีวูดโร วิลสัน แห่งสหรัฐอเมริกา นักคิดในสำนักอุดมคตินิยมเชื่อว่าสภาพแวดล้อมของโลกภายหลังการสิ้นสุดของสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งให้เห็นว่าดุลยภาพแห่งอำนาจเกิดความผิดพลาดในขณะที่ระเบียบโลกใหม่ที่เต็มไปด้วยสันติภาพกำลังก่อตัวขึ้น โดยนักคิดในสำนักนี้ได้สนับสนุนการก่อตั้งสันนิบาตชาติ (The League of Nations) รวมทั้งสถาบันอื่น ๆ ที่มีพื้นฐานของกฎหมายระหว่างประเทศ²³ และหวังที่จะสร้างระบบความมั่นคงร่วมกัน (collective security) ระหว่างประเทศประชาธิปไตยผู้รักความสงบ ในขณะที่เดียวกันก็มีการร่วมมือกันต่อต้านชาติที่ทำการรุกรานประเทศอื่นอย่างผิดกฎหมาย

²² เนื้อหาของแนวคิดทั้ง 3 สำนัก ส่วนใหญ่จะสรุปจาก Bruce Russett and Harvey Starr, **World Politics: The Menu for Choice** (New York: W.H. Freeman and Company, 1989), pp. 27-33.

²³ ในช่วงเริ่มต้นของสงครามโลกครั้งที่ 1 มีองค์การระหว่างประเทศเกือบ 50 องค์การ และประมาณปี 1935 จำนวนองค์การระหว่างประเทศเพิ่มขึ้นเป็น 90 องค์การ ซึ่งจะพบว่าความจริงแล้วองค์การระหว่างประเทศมีวิวัฒนาการมาตั้งแต่ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 1 และมีการขยายตัวมากขึ้นภายหลังสงครามสิ้นสุดลง โดย Daniel S. Papp กล่าวว่า "เมื่อมีการประนีประนอมระหว่างความปรารถนา 2 ประการ คือ บูรณาการทางเศรษฐกิจ (Economic Integration) กับเอกราชทางการเมือง (Political Autonomy) ได้ องค์การระหว่างประเทศเกิดขึ้นได้" Daniel S. Papp, *Contemporary International Relations*, 4th edit., (New York: Macmillan College Publishing Company, 1994), p. 67. อ้างถึงใน สมพงษ์ ชูมาก, *ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศยุคปัจจุบัน (ทศวรรษ 1990 และแนวโน้ม)* (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542), หน้า 115.

การเกิดขึ้นของสงครามโลกครั้งที่ 2 ก็ได้หักล้างสมมติฐานของพวกเขาอุดมคตินิยมไปไม่น้อย ประกอบกับความล้มเหลวของประชาธิปไตยในเยอรมันนี อิตาลี สเปน และอีกหลาย ๆ ประเทศ การที่สหรัฐอเมริกาไม่เคยเข้าร่วมเป็นสมาชิกในสันนิบาตชาติ และการที่ประเทศสมาชิกไม่เคยร่วมมือกันอย่างจริงจังเพื่อต่อต้านลัทธิฟาสซิสต์และนาซีกระทั่งสายเกินแก้

อย่างไรก็ตามภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 บรรดาผู้นำก็ได้ให้คำมั่นสัญญากันอีกครั้งหนึ่งว่าจะช่วยกันป้องกันมิให้เกิดสงครามโลกขึ้นอีก นักคิดในสำนักอุดมคตินิยมก็ได้สนับสนุนให้มีการจัดตั้งองค์การระหว่างประเทศขึ้นอีกครั้งหนึ่ง คือ องค์การสหประชาชาติ (The United Nations) เพื่อแทนที่สันนิบาตชาติที่ล่มสลายไป พวกเขายังคงเชื่อมั่นและศรัทธาในประโยชน์ของความมั่นคงร่วมกัน เชื่อมั่นว่ากฎระเบียบในระบบโลกจะสามารถจำกัดขอบเขตของการกระทำของแต่ละประเทศได้ รวมทั้งเชื่อมั่นในระบบประชาธิปไตย โดยมองว่าการแพร่ขยายของระบอบประชาธิปไตยจะสามารถก่อให้เกิดความร่วมมือและสันติภาพ

โดยสรุปแล้ว แนวคิดแบบอุดมคตินิยมสามารถอธิบายได้ดีในประเด็นความร่วมมือระหว่างประเทศต่าง ๆ และสามารถเสนอแนวคิดและหนทางเพื่อพัฒนาความร่วมมือระหว่างประเทศอันจะก่อให้เกิดสันติภาพขึ้นในโลก แต่สำนักนี้ไม่สามารถอธิบายสาเหตุของสงครามและความขัดแย้งที่ยังคงเกิดขึ้นอยู่เสมอในระบบการเมืองโลก

ข. สำนักสัจนิยม (Realists)

นักคิดในสำนักสัจนิยมนี้เชื่อว่ามนุษย์จะมีความเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวและเห็นแก่ตัว รวมทั้งพยายามครอบงำและควบคุมผู้อื่น พวกเขาไม่สามารถอยู่บนพื้นฐานของความร่วมมือกันได้ และจะยุติความร่วมมือทันทีที่พบว่าไม่ใช่หนทางที่จะทำให้เขาได้รับผลประโยชน์

นอกจากนี้ยังมองว่ารัฐชาติ (nation-state) เป็นตัวแสดงที่มีความสำคัญมากในระบบการเมืองระหว่างประเทศ ในขณะที่องค์กรระหว่างประเทศ เช่น สหประชาชาติ จะสำคัญเพียงไรขึ้นอยู่กับความมีอำนาจของสมาชิกภายในองค์กร อีกทั้งรัฐชาติยังถูกมองว่าเป็นตัวแสดงที่มีเหตุผลและมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการแสดงออกเพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติ

ประการสุดท้ายนักคิดในสำนักนี้เรียกระบบที่มีการแข่งขันกันของชาติว่า ระบบอนาธิปไตย (anarchic system) นั่นคือ ระบบที่ทุกชาติมีความอิสระปราศจากรัฐบาลและกฎระเบียบต่าง ๆ ที่คอยควบคุม

อย่างไรก็ตาม คำว่าอนาธิปไตยนี้ก็มีได้หมายความว่าอะไรซึ่งระเบียบโดยสิ้นเชิง รัฐต่าง ๆ ยังคงอยู่ในระเบียบกฎเกณฑ์และเลือกที่จะปฏิบัติตามกฎหมายระหว่างประเทศ ทั้งนี้มีใช้เพราะรัฐชาติต่าง ๆ เป็นรัฐที่ดี แต่เนื่องจากการเล็งเห็นถึงผลประโยชน์ที่ตนจะได้รับจากการปฏิบัติตามกฎหมายระหว่างประเทศ ซึ่งสิ่งที่จะนำไปสู่ความร่วมมือระหว่างรัฐต่าง ๆ มีด้วยกันมากมาย เช่น การชักนำของการตลาดและการเงิน การเคลื่อนของประชากรออกนอกเขตประเทศ การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การร่วมมือทางการแพทย์เพื่อต่อต้าน โรคภัยต่าง ๆ เป็นต้น

มอร์แกนทาว (Morgenthau) เป็นนักสังคมนิยมที่สำคัญคนหนึ่ง โดยเขาได้เน้นถึง ความสำคัญของรัฐ (state centric) นั่นคือ รัฐเป็นตัวแสดงหลักในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ส่วนอื่น ๆ (bodies) เช่น องค์การระหว่างประเทศ เศรษฐกิจ กลุ่มกดดัน แม้แต่ปัจเจกบุคคล เป็นเพียงสภาพแวดล้อมในระบบระหว่างประเทศ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการทำงานของรัฐ และอีกเรื่องหนึ่งที่มอร์แกนทาวให้ความสนใจ คือ ผลประโยชน์แห่งชาติ ซึ่งมอร์แกนทาวได้พูดไว้ 2 ด้านที่เกี่ยวกับผลประโยชน์แห่งชาติ คือ รัฐมีผลประโยชน์และผลประโยชน์ของรัฐจะควบคุม (dominate) พฤติกรรมของรัฐ และนักคิดสำนักสังคมนิยมจะมองว่า ธรรมชาติของรัฐเหมือนกับธรรมชาติของมนุษย์ คือ มีความต้องการผลประโยชน์ ซึ่งหมายถึงอำนาจ (power) และโดยการแสวงหาอำนาจในระบบระหว่างประเทศซึ่งมีความเป็นอนาธิปไตย (anarchy) คือ ไม่มีระบบที่มีอำนาจในการ ตัดสินใจในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ทำให้รัฐแต่ละรัฐต้องดูแลตัวเอง ซึ่งได้กลายมาเป็นที่รู้จักกันดีในนามของระบบที่ต้องช่วยตัวเอง (self-help' system)²⁴

นอกจากมอร์แกนทาวแล้วก็ยังมีนักทฤษฎีสถิตสำนักสังคมนิยมอีกหลายคนซึ่งอาจมาจากหลายสำนักที่แตกต่างกัน แต่ส่วนมากก็มีสมมติฐานหลักเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ 5 ข้อ ดังนี้²⁵

²⁴ Chris Brown, *Understanding International Relations* (New York : St. Martin's press,1977), pp. 33-34.

²⁵ Ole R. Holsti, "Theories of International Relations and Foreign Policy : Realism and Its Challengers, in *Controversies in International Relations Theory : Realism and the Neoliberal Challenge*, ed. Robert O. Keohane (New York : St. Martin's Press,1995), pp. 36 – 37.

1. ปัญหาหลัก คือ สาเหตุของสงครามและเงื่อนไขของสันติภาพ
2. ให้ความสนใจเรื่องโครงสร้างซึ่งเป็นอนาธิปไตย (structural anarchy) ทำให้เกิดทางเลือกแห่งความมั่นคง (security dilemma)
3. รัฐเป็นตัวแสดงหลัก ซึ่งจะแบ่งตามลักษณะภูมิประเทศ
4. รัฐจะแสดงพฤติกรรมที่เป็นเหตุเป็นผล นั่นคือ เพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติ (national interest) และอำนาจ (power)
5. พฤติกรรมของรัฐจะสนองต่อการเมืองภายนอกมากกว่าการเมืองภายใน

โดยสรุปแล้ว แนวคิดของสำนักสังคมนิยมในการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างประเทศสามารถอธิบายถึงสาเหตุความขัดแย้งและการต่อสู้กันระหว่างรัฐต่าง ๆ ได้ดี แต่ไม่มีประสิทธิภาพในการใช้อธิบายถึงพฤติกรรมความร่วมมือที่มีมากมายในระบบที่เรียกว่า อนาธิปไตย

ค. สำนักหัวรุนแรง (Radicals)

นักคิดในสำนักนี้มักจะแตกแขนงออกมาจากสำนักมาร์กซิสต์ (Marxism) โดยสำนักนี้จะมีแนวคิดบางส่วนที่เห็นด้วยกับสำนักสังคมนิยมและบางส่วนที่เห็นด้วยกับสำนักอุดมคตินิยม กล่าวคือ สำนักหัวรุนแรงเห็นด้วยกับสำนักสังคมนิยมว่า มนุษย์จะได้รับแรงจูงใจอย่างมากจากความเห็นแก่ผลประโยชน์ส่วนตัว และพร้อมเสมอที่จะครอบงำผู้อื่นที่ต่อต้านตนเอง อีกทั้งยังมองว่ารัฐเป็นตัวแสดงหลักที่สำคัญในระบบโลก แต่ที่แตกต่างไปจากสำนักสังคมนิยม คือ พวกหัวรุนแรงจะให้ความสำคัญกับความขัดแย้งทางชนชั้นทางสังคมภายในรัฐต่าง ๆ อันได้แก่ นายทุน กรรมกรและชาวนา โดยเชื่อว่ารัฐมิได้กำหนดนโยบายเพื่อให้สอดคล้องกับผลประโยชน์แห่งชาติตามคำนิยาม²⁶ แต่เป็นการกำหนดนโยบายเพื่อให้สอดคล้องกับผลประโยชน์ของกลุ่มชนชั้นที่ครอบงำสังคมอยู่ในขณะนั้น ดังนั้นรัฐแม้จะเป็นตัวแสดงหลัก แต่ก็มิได้เป็นตัวแสดงที่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และชนชั้นทางสังคมนี้ก็มิได้ปรากฏแต่เฉพาะภายในรัฐเท่านั้น หากแต่ปรากฏอยู่ในระดับระหว่างประเทศด้วย ดังนั้น ในขณะที่พวกสังคมนิยมเชื่อว่าระบบระหว่างประเทศเป็นอนาธิปไตย กลุ่มหัวรุนแรงเชื่อว่าระบบระหว่างประเทศมีลักษณะเป็นลำดับชั้น (hierarchy of classes and state)

นอกจากนี้กลุ่มหัวรุนแรงยังมีความไม่พอใจกับระบบที่เป็นอยู่ (status quo) ดังที่สำนักอุดมคตินิยมเคยกล่าวไว้ โดยหวังที่จะเปลี่ยนแปลงระบบโลกให้มีความเท่าเทียมกันมากขึ้นและยุติธรรมมากขึ้น พวกเขาเชื่อว่าจักรวรรดินิยมและสงครามเกิดจากความพยายามของกลุ่มทุนนิยม

²⁶ ได้แก่ เอกราชของชาติ บูรณภาพทางดินแดน ความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจของประเทศ เป็นต้น

เพื่อที่จะคงไว้ซึ่งผลประโยชน์ของชนชั้นตน ซึ่งหนทางที่จะนำไปสู่สันติภาพ คือ การโค่นล้มระบบทุนนิยมโดยการแทนที่ของระบบสังคมนิยม

จะพบว่าทั้ง 3 สำนักที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศนี้จะมีจุดเน้นที่แตกต่างกัน คือ สำนักสังคมนิยมจะให้ความสำคัญกับรัฐชาติในฐานะตัวแสดงหลัก ดังนั้นกลุ่มนี้จะเน้นที่การศึกษาประวัติศาสตร์การทูต (diplomatic history) ซึ่งเป็นการศึกษาที่เน้นการกระทำโดยรัฐบาลแห่งชาติ ในขณะที่อีก 2 สำนัก จะเน้นการพยายามเรียนรู้และพัฒนาทฤษฎีระหว่างประเทศ รวมทั้งจะเป็นผู้กำหนดกฎเกณฑ์และพฤติกรรมที่รัฐต่าง ๆ ควรทำ โดยอาศัยเงื่อนไขทางทฤษฎีและศีลธรรม

จากการศึกษาพบว่า เจียน ชีระวิทย์ น่าจะได้รับอิทธิพลมาจากสำนักสังคมนิยม เนื่องจาก เจียน ชีระวิทย์ ได้รับการศึกษาระดับปริญญาเอกในช่วงเวลาที่แนวคิดสังคมนิยมกำลังเป็นที่นิยม อีกทั้ง เจียน ชีระวิทย์ มักให้ความสำคัญกับสาธารณรัฐประชาชนจีนในฐานะที่เป็นตัวแสดงหลักในระบบระหว่างประเทศที่มักจะแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ที่มีเหตุผลเพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติ ทำให้บางครั้งก่อให้เกิดความขัดแย้งกับประเทศอื่น ๆ เนื่องจากในระบบโลกยังไม่มีการกำหนดที่แน่นอนตายตัวในการควบคุมพฤติกรรมของรัฐ แต่ความร่วมมือระหว่างสาธารณรัฐประชาชนจีนกับประเทศต่าง ๆ ก็มักจะเกิดขึ้นเมื่อผู้นำจีนพบว่าจีนจะได้รับผลประโยชน์จากความร่วมมือนั้น

1.4 สมมติฐาน

การศึกษาเรื่องจีนศึกษาของ เจียน ชีระวิทย์ ได้รับอิทธิพลมาจากสำนักสังคมนิยม (realism) โดย เจียน ชีระวิทย์ มีแนวทางในการศึกษาจีนแบบอาณาบริเวณศึกษา (Area Studies) ซึ่งลักษณะทั้งสองส่วนดังกล่าวนี้ยังได้มีอิทธิพลต่อการกำหนดจุดยืนหรือมุมมองแนวการวิเคราะห์ตลอดจนบทบาทของ เจียน ชีระวิทย์ ในเรื่องการต่างประเทศอื่น ๆ อีกด้วย

1.5 วิธีการวิจัยและข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเอกสาร (documentary research) และการสัมภาษณ์ (interview research) โดยอาศัยแหล่งข้อมูล 2 แหล่ง คือ

ข้อมูลปฐมภูมิ (primary source) ได้แก่ บทสัมภาษณ์ เจียน ชีระวิทย์ โดยตรงการบรรยาย และการให้สัมภาษณ์ของเจียน ชีระวิทย์ ในเรื่องเกี่ยวกับจีนในโอกาสต่าง ๆ รวมถึงงานเขียนของเจียน ชีระวิทย์ ที่เกี่ยวกับจีนอีกจำนวนหนึ่ง ได้แก่ ตำราทางวิชาการจำนวน 8 เล่ม คือ *วิวัฒนาการการปกครองของจีน* *นโยบายต่างประเทศของจีนคอมมิวนิสต์* *การเมืองการปกครองของสาธารณรัฐประชาชนจีน* *จีนกับสังคมโลก 22 วันในจีน* *จีนพลัดแผ่นดิน* *คนจีนในยุคนาน* *นโยบายต่างประเทศจีน (1998)* เป็นตำราเล่มล่าสุดที่เขียนเรื่องจีนของ เจียน ชีระวิทย์ บทความทางวิชาการที่ลงในหนังสือจำนวน 7 บทความ บทความทางวิชาการที่ตีพิมพ์ลงในวารสารต่าง ๆ จำนวน 21 บทความ บทความที่ถูกตีพิมพ์ลงในหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ จำนวน 6 บทความ นอกจากนี้ยังศึกษาจากผลงานอื่น ๆ ของ เจียน ชีระวิทย์ ซึ่งอาจจะไม่ได้เป็นเรื่องจีนโดยตรงหากแต่มีความเกี่ยวข้องกับจีนศึกษา เช่น บทความและตำราที่เกี่ยวกับกัมพูชาและเวียดนาม เป็นต้น

ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary source) ได้แก่ ชีวประวัติของ เจียน ชีระวิทย์ บทความ หนังสือ หรืองานเขียนของผู้อื่นที่กล่าวถึง เจียน ชีระวิทย์ การสัมภาษณ์จากผู้ที่ใกล้ชิดกับ เจียน ชีระวิทย์ รวมทั้งเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

วิธีการวิเคราะห์ที่ใช้มี 3 วิธี คือ การวิเคราะห์จากเนื้อหา (content analysis) การวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์ (historical analysis) และการวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์ (interview analysis)

1.6 วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1.6.1 เพื่อศึกษาถึงความคิดของ เจียน ชีระวิทย์ เกี่ยวกับจีนศึกษา ไม่ว่าจะเป็นอิทธิพลที่ส่งผลกระทบต่อความคิดรวมทั้งวิธีการศึกษาจีนศึกษาของ เจียน ชีระวิทย์ ว่าเป็นอย่างไร

1.6.2 เพื่อทราบว่าอิทธิพลและวิธีการศึกษารวมทั้งความรู้ที่ เจียน ชีระวิทย์ ได้รับจากจีนศึกษาได้ส่งผลต่อการกำหนดจุดยืนหรือมุมมองตลอดจนบทบาทของ เจียน ชีระวิทย์ เรื่องการต่างประเทศอื่น ๆ หรือไม่อย่างไร

1.6.3 เพื่อทราบว่าความคิดของ เจียน ชีระวิทย์ ได้ส่งผลกระทบต่อความรู้ความเข้าใจใหม่ ๆ เกี่ยวกับจีนศึกษาและองค์ความรู้ด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในประเทศไทยอย่างไรบ้าง

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.7.1 ทำให้ทราบและเข้าใจถึงความคิดเรื่องจินตศึกษาของ เขียน ชีระวิทย์ ไม่ว่าจะเป็นอิทธิพลที่ส่งผลต่อความคิดเรื่องจินตศึกษารวมถึงวิธีการศึกษาจินตศึกษาของ เขียน ชีระวิทย์

1.7.2 ทำให้ทราบและเข้าใจว่าอิทธิพลและวิธีการศึกษารวมทั้งความรู้ที่ เขียน ชีระวิทย์ ได้รับจากจินตศึกษานำมาซึ่งมุมมองและการวิเคราะห์เรื่องการต่างประเทศอื่น ๆ ของ เขียน ชีระวิทย์ ด้วย

1.7.3 ทำให้ทราบถึงผลกระทบและอิทธิพลของความคิดเรื่องจินตศึกษาของ เขียน ชีระวิทย์ ที่มีต่อวงการวิชาการด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

1.7.4 ทำให้ทราบว่าเบื้องหลังความคิดไม่ว่าจะเป็นภูมิหลังครอบครัว การศึกษา หรือการทำงานของบุคคลที่มีความสำคัญต่อแวดวงวิชาการก็สามารถส่งผลกระทบต่อแวดวงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งในแง่ของวิชาการ และในแง่ของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

1.8 การนำเสนอ

การนำเสนอเรื่องของวิทยานิพนธ์นี้ ผู้เขียนได้แบ่งออกเป็น 6 บท ดังต่อไปนี้

บทที่ 1 ซึ่งเป็นบทนำจะกล่าวถึงความเป็นมา สภาพปัญหา ประเด็นปัญหา กรอบความคิด สมมติฐาน ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากวิทยานิพนธ์ชิ้นนี้

บทที่ 2 จะวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการก่อเกิดทางความคิดเรื่องจินตศึกษาของ เขียน ชีระวิทย์ โดยจะพิจารณาถึงชีวประวัติของ เขียน ชีระวิทย์ เช่น ภูมิหลังทางครอบครัว การศึกษา ประสบการณ์การทำงาน เป็นต้น

บทที่ 3 จะอธิบายถึงพัฒนาการของจินตศึกษาโดยรวม และพัฒนาการของจินตศึกษาในประเทศไทย เพื่อชี้ให้เห็นถึงภาพโดยรวมของจินตศึกษาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน รวมทั้งบทบาทของ เขียน ชีระวิทย์ ในกระบวนการพัฒนาการของจินตศึกษาในประเทศไทย

บทที่ 4 มี 2 ส่วน คือ ส่วนแรก จะเป็นการสำรวจวรรณกรรมของ เขียน ชีระวิทย์ ในเรื่องจินตศึกษา โดยแบ่งเป็น 4 ประเภท ได้แก่ ตำราทางวิชาการ บทความทางวิชาการที่ตีพิมพ์ลงในหนังสือ บทความทางวิชาการที่ตีพิมพ์ลงในวารสาร และบทความทางวิชาการที่ตีพิมพ์ลงในหนังสือพิมพ์

รายวัน ส่วนที่ 2 ของบทนี้เป็นความคิด ที่เกี่ยวกับเงินศึกษาของเจียน ชีระวิทย์ ซึ่งสามารถแบ่งได้ เป็น 4 ประเด็นหลัก ได้แก่ (1) การเมืองการปกครอง อันประกอบไปด้วย ประวัติศาสตร์การเมือง การปกครองในอดีต การเมืองการปกครองในยุคสมัยใหม่ การเมืองการปกครองในปัจจุบัน และ ความคิดที่มีต่อผู้นำจีน (2) การต่างประเทศ ประกอบด้วย ที่มาของนโยบายต่างประเทศจีนและ ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับประเทศต่าง ๆ รวมทั้งองค์กระหว่างประเทศ (3) เศรษฐกิจและการค้า ประกอบด้วย เศรษฐกิจและการค้าสมัยใหม่และเศรษฐกิจและการค้าสมัยดั้ง (4) วัฒนธรรม ประกอบด้วย ภาษาจีน จารีตประเพณี ปรัชญาและสังคม ทั้งนี้ เพื่อแสดงให้เห็นถึงความคิดของ เจียน ชีระวิทย์ ในแต่ละประเด็น รวมทั้งความคิดรวบยอดที่เกี่ยวกับเงินศึกษา

บทที่ 5 จะวิเคราะห์บทบาทของเจียน ชีระวิทย์ในฐานะนักวิชาการความสัมพันธ์ระหว่าง ประเทศ และบทบาทในการเคลื่อนไหวทางการเมืองอันเกี่ยวข้องกับเงินศึกษา ซึ่งได้รับอิทธิพลจาก การศึกษาเงินศึกษา ซึ่งทำให้สิ่งเหล่านั้นมาเป็นตัวแปรที่สำคัญในการมองหรือวิเคราะห์เรื่องการต่าง ประเทศอื่น ๆ

และ **บทที่ 6** เป็นบทสรุป